

Zoran Malenica (1949–2015)

U siječnju 2015. godine, u 66. godini života, kratko nakon umirovljenja, preminuo je mr. sc. Zoran Malenica, sociolog i politolog, dugogodišnji ugledni sveučilišni nastavnik na Katedri za sociologiju Pravnog fakulteta u Splitu, koji je generacijama studenata svojim nastavničkim angažmanom prenosio ne samo teorijska znanja iz kolegija *Sociologija*, *Sociologija hrvatskog društva*, *Sociologija športa* i *Sociologija uprave*, nego i kontinuirano promicao njihov interes za otvaranje rasprave o izazovima suvremenoga hrvatskog društva, njegovoj transformaciji, razvojnim trendovima i perspektivama u vremenu obilježenom brojnim društvenim previranjima i promjenama. Bio je vrstan predavač, vrlo zahtjevan, ali pravedan nastavnik, omiljen, iznimno cijenjen i poštovan među studentima. Svojim je znanstvenim radom kao i društvenim angažmanom dodatno afirmirao Katedru za sociologiju Pravnog fakulteta u Splitu, *naslijedenu* od svojih izuzetnih prethodnika, osobito Srđana Vrcana, važne figure za više disciplina društvenih znanosti u Hrvatskoj. Prema riječima Arsena Bačića s komemoracije na Pravnom fakultetu u Splitu, 29. siječnja 2015., upravo je ova Katedra, zahvaljujući i Zoranu Malenici koji je bio, ne samo nastavnik, znanstvenik – istraživač, nego i istaknuti javni intelektualac, bila zaslužna za održanje žive veze Pravnog fakulteta u Splitu s gradom te lokalnom i širom društvenom zajednicom.

Zoran Malenica rođen je 1949. godine u Splitu. Djetinjstvo je proveo u omiškom zaleđu, u selu Ostrvica, nakon čega odlazi u Split gdje završava gimnaziju »Vladimir Nazor«. Na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu, 1973. godine stječe diplomu politologa, međutim, istinska znatiželja i žed za znanjem definiraju njegov doista neuobičajen znanstveni put. Malenica istodobno studira i na zagrebačkom Ekonomskom fakultetu na kojem apsolvira 1974. godine, te istodobno pohađa predavanja i polaže ispite na studijima filozofije i sociologije Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Studiranje na potonjem fakultetu je, međutim, prekinuo nakon dvije godine, zbog preseljenja u Split 1975. godine.

Svoj društveni angažman započeo je vrlo rano. 1970. godine postaje predsjednikom Saveza studenata na Fakultetu političkih znanosti, a u razdoblju od 1972. do 1973. godine bio je predsjednik Sveučilišnog odbora Saveza studenata Zagreba, član predsjedništva Saveza studenata Hrvatske te član redakcije *Studentskog lista*. Tijekom studija tri godine zaredom dobiva rektorovu nagradu za uspjeh u studiju. Poslijediplomski studij završava na Pravnom fakultetu u Zagrebu na kojem je 1978. obranio magistarski rad pod nazivom *Teorija i praksa diktature proleterijata* u kojem je posebno apostrofirao danas zaboravljene teme: radničko suodlučivanje (samoupravni socijalizam) i socijalnu solidarnost.

Od travnja 1975. pa sve do umirovljenja u listopadu 2014. godine, Zoran Malenica nastavnik je na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Splitu, na Katedri za sociologiju, najprije u statusu znanstvenog asistenta Srđana Vrcana, a od 2002. kao viši predavač. Kao gostujući nastavnik predaje sociologiju i na Kemijsko-tehnološkom fakultetu, na Filozofskom fakultetu u Splitu te na Visokoj školi za menadžment i dizajn Aspira.

Kao znanstvenik, Malenica je objavio više od 60 stručnih i znanstvenih radova u različitim domaćim i inozemnim časopisima te zbornicima. Autor je knjiga *Samoupravljanje i diktatura proletarijata* (1979) i *Ogledi o hrvatskom društvu* (2007) te suautor i suurednik nekoliko zbornika radova: *Klasno-socijalna struktura SKJ* (1984), *Omladina i politika* (1988), *Globalizacija i njene refleksije u Hrvatskoj* (2001), *Kriza i transformacija političkih stranaka* (2007), *Sociologija Srđana Vrcana – između utopije i stvarnosti* (2010) i *Između autoritarizma i demokracije – Srbija, Crna Gora, Hrvatska: Knjiga II – Civilno društvo i politička kultura* (2003). Suautor je i udžbenika *Sociologija* za treći razred gimnazije (2003).

U brojnim radovima obrađivao je problematiku političkih stranaka upozoravajući vrlo otvoreno i kritički na njihovu nedefiniranu ideološku profiliranost, nepodudarnost programskih odrednica i praktične politike, kao i na loše upravljačke sposobnosti političkih elita. U potrazi za uzrocima duboke društvene krize u Hrvatskoj, Malenica oštro progovara o degradaciji i deprofesionalizaciji politike i političkog ponašanja, niskim etičkomoralnim standardima vezanim za selekciju novih ljudi koji ulaze u politiku i politički život. Propitivanje uloge religije, s posebnim osvrtom na djelovanje Katoličke crkve u Hrvatskoj, svakako je bilo u fokusu njegova interesa, međutim, posebno su značajna njegova istraživanja stratifikacije hrvatskog društva. Prema riječima njegovog kolege i iznimnog prijatelja Dražena Lalića objavljenima u *Slobodnoj Dalmaciji* od 4. ožujka 2015., mnogi od radova iz tog područja po svojoj kvaliteti ubrajaju se u sam vrh naše sociološke i politološke produkcije. Kako navodi, Maleničin rad »Promjene u socijalnoj stratifikaciji hrvatskog društva«, po mišljenju upućenih, najvredniji je znanstveni prilog toj prevažnoj problematici objavljen kod nas u posljednjih četvrt stoljeća. Iznimno socijalno osjetljiv, osobitu je pozornost posvetio analizi siromaštva, pa su ga nerijetko nazivali *sociologom siromašnih*. Ili, prema Arsenu Bačiću, »Zoranove studije siromaštva, kao posljedice tranzicije u kojemu se hrvatsko društvo koprcu već godinama, ostaju paradigmatički *case study* jednog društva u potrazi za kompasom«.

Njegov društveni angažman vidljiv je i kroz sudjelovanje u radu nevladinih udruga. Tako je npr. krajem osamdesetih i početkom devedesetih godina prošlog stoljeća sudjelovao u formiranju prvih ekoloških udruga u Hrvatskoj (primjerice, Zelene akcije u Splitu), a bio je i član Povjerenstva Instituta Otvoreno društvo Hrvatska (1998.–2002.) te dugogodišnji član (od 1999.) Koordinacionog odbora nevladine udruge Dalmatinski odbor solidarnosti (DOS). Sudjelovao je i u radu strukovnih udruga – bio je dugogodišnji član Hrvatskog sociološkog društva i član njegova Predsjedništva (1983.–1985.) te član Hrvatskoga politološkog društva. Također je bio i predsjednik Savjeta Pravnog fakulteta u Splitu (1987.) te član uredništva časopisa *Pogledi* (1983.–1990.) i *Mogućnosti* (1987.–1988.).

Posljednjih tridesetak godina bio je snažno prisutan u javnom životu Splita i Hrvatske. Objavljivao je kolumne, članke, prikaze, davao intervjue u nizu dnevnih i tjednih novina. Često je gostovao na HRT-u i lokalnim splitskim televizijama komentirajući aktualna politička i društvena zbivanja. Ako su ikoga novinari mogli svakodnevno i u bilo koje vrijeme nazvati i istodobno se osloniti na njegove analize – bio je to Zoran Malenica. Njegov se odlazak itekako osjeća u splitskim medijima. Riječ je doista o iznimnom javnom intelektualcu, jednom od, kako navodi Lalić, »rijetkih takvih u ovoj spoznajno i moralno tako suženoj zemlji, i sve užoj zemlji«. Širina obrazovanosti i sposobnost za sagledavanje cjelovite slike društva omogućavali su da upečatljivim javnim istupima interpretira vrlo različite društvene pojave, predviđa ishode turbulentnih društvenih zbivanja, govori otvoreno, bez straha i političkih kalkulacija, često kritizirajući i vladajuće i oporbu.

Prigodom proslave 45 godina od osnutka Pravnog fakulteta u Splitu, u travnju 2006. dobio je Zahvalnicu za dugogodišnji nastavni rad, a u prigodi obilježavanja 40-e godišnjice osnutka Sveučilišta u Splitu, u lipnju 2014., primio je plaketu za svoj dugogodišnji rad i doprinos razvoju splitskog Sveučilišta. Ipak, zbog svoje opravdane kritičnosti prema vladajućim strukturama izostala su šira društvena priznanja, a možda i društvene funkcije koje je zaslužio i koje bi zasigurno predano obavljao.

Zoran je svoj profesionalni život posvetio studentima, sociologiji, društvenim pitanjima, znanosti općenito. Uvijek otvoren medijima i pitanjima novinara, nametnuo se kao jedan od istinski angažiranih intelektualaca. Njegovim odlaskom hrvatska sociologija, posebno splitska sociološka škola, gubi jednog od svojih najvršnjih predstavnika, ili kako navodi sociolog, novinar *Slobodne Dalmacije* Damir Pilić, »hrvatska sirotinja svojeg najodanijeg znanstvenog istraživača, a hrvatsko društvo jedan izniman kritički duh«.

Trajna bol gubitka ostaje i njegovoj obitelji, kojoj je bio vrlo privržen kao brižan i nježan otac, suprug i djed.

Jadranka Polović